
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מוגבלות וגבולות ההכלה - 3054

תאריך עדכון אחרון 13-10-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: עבודה סוציאלית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר נילי ברויאר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: nili.broyer@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום חמישי 12:00. ניתן גם לתאם איתי שיחה או פגישה בזמנים אחרים.

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

נקודת המוצא של קורס בינתחומי זה היא כי המוגבלות הנה תופעה חברתית, תרבותית ופוליטית המתעצבת בתוך הקשר. לאורך ההיסטוריה, המוגבלות שימשה כאמצעי להצבת גבולות חברתיים בין "אנחנו" לבין "הם" וסיפקה לגיטימציה תרבותית להדרה. באמצעות המוגבלות ניתן היה להבנות את ה"אחר" כנחות ברמה הביולוגית, כבעייתי וכבלתי רצוי. לדוגמא, אידיאולוגיות גזעניות זיהו אנשים שחורים כפרימיטיביים המצויים בשלב אבולוציוני מוקדם יותר מהאדם הלבן; עמדות מיזוגניות ראו בנשים כפגיעות וחלשות ברמה הפיזית והמנטאלית, כרגשניות ולא רציונאליות ולכן כלא כשירות; ותפיסות אנטישמיות הגדירו את היהודים כתת גזע מנוון, מעוות, חלש וחולני. מאז אמצע המאה ה-20, החלו להתגבש בעולם המערבי תפיסות חדשות, סובלניות והומניסטיות יותר ביחס למוגבלות. עם התפתחות תנועות הנכים עלתה הדרישה לקבלה, שילוב והכלה. על פי פרדיגמת ההכלה, החברה נדרשת להכיר באנשים עם מוגבלות כחלק מהמגוון האנושי, להבטיח להם שוויון זכויות ולקדם את השתתפותם המלאה במרקם החיים הכללי. במסגרת הקורס ינתן מבוא מקיף ללימודי מוגבלות, תוך בחינה ביקורתית של מגמות חדשות אלה. ייבחנו הדילמות, האתגרים וההזדמנויות המתעוררות לאור פרדיגמת ההכלה של אנשים עם מוגבלות בחברה. הקורס יאפשר היכרות עם תיאוריות וגישות אודות מוגבלות שחורגות מעבר למודל הרפואי ויקדם דיונים ביקורתיים ומורכבים על המגבלות של פרקטיקות ההכלה המוכרות.

מטרות הקורס:

1. היכרות עם מושגי יסוד ותיאוריות בלימודי מוגבלות ועם גישות שונות ביחס להכלה.
2. לטפח חשיבה ביקורתית וחשיבה רפלקסיבית על עמדות אישיות וחברתיות כלפי מוגבלות והכלה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. להגדיר ולהסביר מושגי מפתח בתיאוריה ביקורתית אודות מוגבלות והכלה.
2. לדון באופן ביקורתי ביתרונות ובחסרונות של גישות שונות להכלה של אנשים עם מוגבלויות.

דרישות נוכחות (%):

100%

שיטת ההוראה בקורס: הוראה פרונטאלית, סרטים, הרצאות אורח, דיונים ולמידת עמיתים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

חלק ראשון: היכרות עם לימודי מוגבלות

1. מהי מוגבלות? מהו גבול?
2. מודלים של מוגבלות: דתי, אינדיבידואלי וחברתי
3. אייבליזם, סטיגמה והצטלבויות

- *חלק שני: מגמות משתנות ובחינה של גבולות ההכלה*
4. מאיגניקה לזכות לחיים
 5. מקרה בוחן - ביואתיקה: איגניקה חדשה? בדיקות גנטיות ואבחונים טרום לידה
 6. ממוסדות סרגטיביים חזרה לקהילה
 7. מקרה בוחן - חינוך: מחינוך מיוחד לשילוב ולהכלה
 8. מקרה בוחן נוסף - יחסים: מיניות, זוגיות והורות של אנשים עם מוגבלות
 9. מנורמליות למגוון
 10. מקרה בוחן - עיצוב: מטכנולוגיה מסייעת לנגישות ולעיצוב אוניברסאלי
 11. מבושה לגאווה: המודל האפרמטיבי של המוגבלות
 12. מקרה בוחן - אומנות: מטיפול באמנות לשילוב ולאמנות נכות
 13. הכלה רדיקלית? קריפ ספייס-טיים: לדמיין זמן-מרחב נחות

חומר חובה לקריאה:

אלטשולר, עדי וענת גרינשטיין. "מצוינות פינת הכלה". חינוך בצומת. ברנקו וייס.

ברק, ד., ושלר, ד. ושפיגלמן, כ.נ. (2022). "הורים עם מוגבלות שכלית וילדיהם: רקע, מדיניות ותוכניות התערבות." מוגבלות שכלית התפתחותית: תיאוריה, מחקר והשלכות יישומיות (ע"מ 109-140). בית דגן: קרן שלם.

הולר, רוני, וקריים, י. (2022). "שירותי רווחה לאנשים עם מוגבלות: משירותי רווחה מוסדיים ונפרדים לשירותים מבוססי קהילה, עצמאות ואוטונומיה". בתוך ג' גל ושא' מדהלה (עורכים), הזכות לרווחה טובה (ע"מ 204-241). קרן מנומדין.

מור, ש. (2016). "ביקורת מוגבלות על ברירת עוברים בשל לקות: מבט אל ישראל". לימודי מוגבלות: מקראה בעריכת שגית מור, נטע זיו, ארלין קנטר, אדוה איכנגרין וניסים מזרחי, ע"מ 395-410. הוצאת מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד.

סוויין, ג'. ופרנץ', ס. (2016). "לקראת מודל אפרמטיבי של מוגבלות." לימודי מוגבלות: מקראה בעריכת שגית מור, נטע זיו, ארלין קנטר, אדוה איכנגרין וניסים מזרחי (ע"מ 148-163). הוצאת מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד.

שייקספיר, ט. (2016). "המודל החברתי של המוגבלות." לימודי מוגבלות: מקראה בעריכת שגית מור, נטע זיו, ארלין קנטר, אדוה איכנגרין וניסים מזרחי (ע"מ 91-102). הוצאת מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד.

Adams, R., Reiss, B., & Serlin, D. (2015). "1. Disability." In *Keywords for disability studies* (pp. 173-176). New York University Press.

Davis, L. (2013). "1. The end of normal." In *The end of normal: Identity in a biocultural era* (pp. 1-14). University of Michigan Press.

Evans, E. (2019). *Disability and intersectionality: Patterns of ableism in the women's movement 1*. In *Intersectionality in feminist and queer movements* (pp. 143-161). Routledge.

Hammer, G. (2021). *A pirouette with the twist of a wheelchair: embodied translation and the creation of kinesthetic commensurability*. *American Anthropologist*, 123(2), 292-304.

Hamraie, A. (2017). " 2. Flexible users: from the average body to a range of users." In *Building access: Universal design and the politics of disability*. University of Minnesota Press.

Mitchell, D., & Snyder, S. (2003). *The eugenic Atlantic: Race, disability, and the making of an international eugenic science, 1800-1945*. *Disability & Society*, 18(7), 843-864.

Price, M. (2024). "Introduction. Crip spacetime." In *Crip spacetime: Access, failure, and accountability in academic life* (pp. 1-16). Duke University Press.

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי:

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 70 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
30 %

מידע נוסף / הערות: